

Bacheloroppgave

**Flerkulturelle barn og unge som opplever
krysspress**

«Hvordan arbeider sosialarbeidere med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress?»

Hannah Aslaksen & Karen Andrea Hegsethtrø Angvik

Sosialt arbeid, sosionom

2021



HØGSKULEN
I VOLDA

Gruppeerklæring

Denne oppgaven er vårt eget og selvstendige arbeid. Den gjør ikke bruk av andre sitt arbeid uten at det er oppgitt, den gjør ikke bruk av tekst fra eget arbeid, og kilder som er brukt er ført inn i både tekst og kildeliste på en måte som gjør at vi ikke vil få en «ufortjent rennomegevinst». Den har heller ikke vært brukt som eksamenssvar eller arbeidskrav tidligere.

Vi vet at oppgaven vil bli elektronisk kontrollert for plagiat og at alvorlige brudd med «god sitatskikk» blir behandlet som fusk jf. UH-loven § 4-7 og § 4-8, 3. ledd.

I arbeidet med oppgaven er personopplysninger behandlet i samsvar med retningslinjene som er å finne i Canvas. Oppgaven inneholder ikke opplysninger som kan føres tilbake til enkeltpersoner ut over det som de har godtatt gjennom samtykke eller som er offentlig kjent.

Vi gir Høgskulen i Volda rett til å publisere oppgaven vederlagsfritt i elektronisk form.

Sammendrag

Sosialarbeidere står overfor nye utfordringer i dagens flerkulturelle samfunn. En del av disse utfordringene er knyttet til flerkulturelle barn som opplever motstridende forventninger fra storsamfunnet og familie. Denne oppgaven undersøker hvordan sosialarbeidere arbeider med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress. Hensikten med problemstillingen er å belyse måter å arbeide på for å hjelpe barn og unge i denne situasjonen. For å undersøke dette nærmere har vi samlet inn empirisk data gjennom dybdeintervju med fire sosialarbeidere. Datamaterialet vårt består av to minoritetsrådgivere, en programrådgiver og en miljøarbeider på ungdomsskole. Empirien ses i lys av teorier om sosialarbeideres kjernekompetanse, modeller for å forstå krysspress, makt, kulturforståelse og kulturkompetanse.

Sosialarbeiderne har samme forståelse av hva krysspress er, men presset fortøner seg ulikt på de forskjellige arenaene. Noen omtaler krysspress som svært alvorlig, mens andre deler det inn i gradforskjeller. Hovedutfordringen i arbeidet er knyttet til makt og kulturforskjeller. Det er viktig for dem å vise respekt for andres kultur og ikke støte noen. Samtidig mener de at kultur ikke kan være et hinder for å ta opp vanskelige temaer. Dette fører til dilemmaer, der de må ta skjønnsvurderinger og være kultursensitive.

I arbeidet med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress, tar sosialarbeiderne i bruk en rekke ulike verktøy. Programrådgiver og miljøarbeider jobber hovedsakelig med konteksten gjennom å arbeide med familie, nærmiljø og klassemiljø. Minoritetsrådgivernes viktigste verktøy er individuelle samtaler med ungdom, der de hjelper dem med å finne ut av hva de ønsker for seg selv.

Vi finner at det ikke er et entydig svar på hvordan sosialarbeidere arbeider med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress. De jobber individuelt og kontekstuellt, både forebyggende og i krysspresssituasjoner. Synet deres på krysspress og hvilken arena de tilhører vil legge føringer for hvordan de arbeider.

Abstract

Social workers face new challenges in today's multicultural society. Some of these challenges are related to children from different ethnic backgrounds who experience conflicting expectations from society at large and their immediate family. This thesis examines how social workers work with multicultural children and youth experiencing intrapersonal conflict from cross-pressure. By further addressing this problem, we will find new ways to assist and work with children and young people in this situation. To further clarify this issue, we have collected empirical data through in-depth interviews with four social workers. Our data material is from in-depth discussions with two counselors for minorities, a counselor for refugees and a social worker at an upper secondary school. Current theories of social workers' core competence, models for understanding cross-pressure, power, cultural understanding and cultural competence will shed light on the empirical evidence.

The social workers have a similar understanding of cross-pressure, but the pressure is manifested differently depending on arena. Some describe cross-pressure as very severe, while others break it down into various degrees of seriousness. The main challenge in this work is the interrelation of power and cultural differences. For many, it is important to show respect for the culture of others and not offend anyone. At the same time, they believe that culture should not be an obstacle when addressing difficult topics. Having to make personal judgments and be culturally sensitive at the same time, often leads to dilemmas.

The social workers use a number of different tools in their work with cross-pressure exposed multicultural children and youth. The counselor for refugees and the social worker at the upper secondary school work mainly within the sphere of family, local and classroom environments. Whereas, the counselors for minorities use one to one conversations to discover the specific needs and desires of the young people they assist.

Our research has shown no straight-forward method as to how social workers work with cross-pressured children and youth. They work individually, contextually and proactively when handling cross-pressure situations. Often, their personal views and work experiences within cross-pressure forms the basis for their methodology and work.

Forord

Dette har vært et spennende prosjekt, som ikke hadde vært mulig uten våre informanter. Tusen takk for at dere stilte opp og bidro med deres erfaringer fra feltet. Tusen takk til veilederen vår, Øyvind Økland, for gode innspill. Til slutt ønsker vi å gi en ekstra takk til Roar Stokken for motivasjon og oppmuntring underveis.

Innholdsfortegnelse

| | |
|--|-----|
| Sammendrag | iii |
| Abstract | iv |
| Forord | v |
| Innledning | 1 |
| Teori | 4 |
| Sosialarbeiderens kjernekompetanse | 4 |
| Modeller for å forstå krysspress | 5 |
| Kulturkompetanse og kultursensitivitet | 5 |
| Kulturforståelse | 6 |
| Makt | 8 |
| Forskning og annet kunnskapsgrunnlag | 9 |
| Opplevelser av krysspress | 9 |
| Makt | 9 |
| Kulturkompetanse i sosialt arbeid | 10 |
| Subjekt og relasjon framfor kultur | 12 |
| Oppsummering | 12 |
| Metode | 13 |
| Innledning til metode | 13 |
| Valg av vitenskapelig tilnærming | 13 |
| Valg av forskningsdesign | 14 |
| Datainnsamling | 14 |
| Dataanalyse | 15 |
| Kvalitet | 16 |
| Etikk | 17 |
| Funn | 18 |

| | |
|--|----|
| Ulike forståelser av krysspress | 18 |
| Maktaspektet | 19 |
| Helhetsperspektiv | 20 |
| Individuelle samtaler | 21 |
| Diskusjon..... | 23 |
| Hvilket syn har sosialarbeiderne på krysspress? | 23 |
| Delkonklusjon | 25 |
| Hvilke utfordringer møter sosialarbeiderne i arbeidet?..... | 25 |
| Delkonklusjon | 27 |
| Hvilke verktøy tar sosialarbeiderne i bruk i arbeidet? | 27 |
| Helhetsperspektiv | 27 |
| Individuelle samtaler | 29 |
| Delkonklusjon | 30 |
| Avslutning | 31 |
| Litteraturliste | 33 |
| Vedlegg 1: Intervjuguide..... | 36 |
| Vedlegg 2: Samtykkeerklæring | 38 |

Innledning

Vår globaliserte tid kjennetegnes mer enn andre tidsperioder av et mangfold av livsformer, handlingsmønstre og kulturelle praksiser (Kunnskapsdepartementet, 2010). I den norske offentlighet har et av de mest sentrale temaene vært knyttet til «det flerkulturelle samfunn». I media fremkommer det stadig ulike utfordringer knyttet til kulturelle og religiøse uttrykk (Castello, 2018; Storsveen, 2020).

Som sosialarbeider skal man forholde seg til prinsippene i det yrkesetiske grunnlagsdokumentet (Fellesorganisasjonen). Det innebærer at man både må forholde seg til prinsippet knyttet til ikke-diskriminerende praksis, og prinsippet om enkeltindividets frihet. Sosialarbeidere skal forholde seg til disse, men i praksis kan det by på utfordringer. I hvilken grad skal man respektere kultur? Kan kultur gå på bekostning av andre verdier? Det flerkulturelle Norge kan med dette by på nye utfordringer for sosialarbeidere.

Per 1. januar 2019 var det 75 968 innvandrere blant Norges barn og unge, mens 133 315 var norskfødte med innvandrerforeldre. Disse utgjorde da 18,6 prosent av den norske befolkningen under 18 år (Statistisk sentralbyrå). Krysskulturelle barn er en samlebetegnelse på barn som vokser opp med innflytelse fra flere kulturer (Salole, 2018, s. 36). Dette innebærer at de i praksis må forholde seg til flere sett med regler om hvordan de bør oppføre seg, hvordan de bør leve og hva som er rett og galt (Salole, 2020, s. 49). En del krysskulturelle barn opplever at foreldre eller miljøet ikke vil at de skal bli «for norske». Andre opplever at foreldre og miljø vil at de skal «være norske», men kjenner seg ikke akseptert som «norsk nok» av storsamfunnet. Noen regnes som norsk av storsamfunnets øyne, men identifiserer seg ikke som norsk selv (Salole, 2020, s. 121). Denne formen for rollekonflikt som oppstår når ulike normsendere konkurrerer direkte om en persons støtte eller holdninger, kaller Schiefloe (2019, s. 208) for krysspress.

De senere årene har det vært økt fokus på tematikken «negativ sosial kontroll», som blant annet har resultert i opprettelsen av minoritetsrådgiverordning i 2008 (IMDi, 2018). Det er også blitt satt i gang ulike kurs, blant annet FlexID, som tar sikte på å hjelpe barn og unge med krysskulturell identitet ved å fokusere på ressurser (Flexid). Salole (2018, s. 29) hevder

at «det er et paradoks at aktuell kunnskap om en krysskulturell oppvekst ikke i større grad regnes som en del av generalistkompetansen i et flerkulturelt samfunn». Voksne og fagpersoner som de unge er i kontakt med, burde ha kunnskap om utfordringer og ressurser knyttet til en slik oppvekst. På denne måten kan man fra tidlig alder aktivt validere de unges opplevelser og bygge deres selvfølelse. Videre mener hun at å støtte disse barna i identitetsarbeid og hjelpe dem med å forene de motsetningene de lever med, vil øke deres opplevelse av tilhørighet.

Salole viser til at profesjonelle bør støtte disse barna, men utover dette er det lite om den praktiske utførelsen av arbeidet. Med bakgrunn i dette var det hensiktsmessig å få et innblikk i hvordan sosialarbeidere jobber med barn og unge som må forholde seg til motstridende forventninger om hvordan de bør oppføre seg. For å få bedre innsikt i det praktiske arbeidet har prosjektet hentet datagrunnlag fra fire sosialarbeidere. Vår problemstilling ble derfor **«Hvordan arbeider sosialarbeidere med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress?»**. For å svare på problemstillingen tok vi i bruk tre forskningsspørsmål.

Sosialarbeiderens tolkning av situasjonen vil prege vedkommendes handling. Dette viser Eide og Oltedal (2015) gjennom spenningsfeltene tolknings- og handlingsredskaper.

Sosialarbeideren vil innhente informasjon, og gjøre en tolkning av brukerens eller gruppens situasjon, som deretter gir retning for hvilke handlinger som kan være aktuelle. Vi ønsket derfor å undersøke hvordan sosialarbeidere ser på krysspress som fenomen, og hvordan de ser dette i den utøvende praksisen. Vårt første forskningsspørsmål ble derfor *«Hvilket syn har sosialarbeiderne på krysspress?»*.

Krysskulturelle barn lever med påvirkning fra flere kulturer, og ulike oppfatninger om hva som er riktig levemåte og oppførsel (Salole, 2018). Verdiene og prinsippene som sosialarbeidere skal forholde seg til er generelle, og det kreves en mer omfattende refleksjon enn det som er tilfelle når en kan gjøre bruk av handlingsregler. Vedkommende må selv ta stilling til aktuelle utfordringer ut fra et sett med verdier og prinsipper (Eide & Oltedal, 2015, s. 82). Vårt andre forskningsspørsmål ble derfor *«Hvilke utfordringer møter sosialarbeiderne i arbeidet?»*.

Salole (2018, s. 31) mener at å støtte disse barna i identitetsarbeidet og hjelpe dem med å forene de motsetningene de lever med, vil øke deres opplevelse av tilhørighet. Vi ønsket å se

nærmere på hvordan sosialarbeiderne gjør dette i praksis, og hvordan de arbeider i utfordrende situasjoner. Vårt tredje forskningsspørsmål ble derfor «*Hvilke verktøy tar sosialarbeiderne i bruk i arbeidet?*».

Teori

En sentral del av sosialarbeiderens kjernekompetanse er evnen til å se «personen i situasjonen» og «å starte der klienten er». Sosialarbeideren skal ha et helhetsperspektiv på mennesker og problemer, i tillegg til å ha relasjonskompetanse. Det innebærer blant annet å være klar over sin egen forforståelse i møte med brukere. Dette blir videre belyst gjennom modeller for å forstå krysspress, kulturkompetanse, kultursensitivitet og kulturforståelse. Maktaspektet i det utøvende arbeidet med flerkulturelle barn og unge vil også være relevant. Disse teoretiske perspektivene vil bidra til å kaste lys over empirien.

Sosialarbeiderens kjernekompetanse

Som sosialarbeider må man alltid ta hensyn til omgivelsene rundt brukeren og se «personen i situasjonen». Det innebærer å ha fokus på både individet og dets kontekst, der kontekst kan forstås som de sammenhenger individet inngår i, for eksempel familie, arbeid og nærmiljø, så vel som mer overordnede sammenhenger som kultur og politisk utforming (Levin, 2015, s. 37). Det er et ideal å se slike sammenhenger i sosialt arbeid, men kan oppleves som mer krevende når brukeren har en annen kulturell tilhørighet og andre referanserammer enn sosialarbeideren (Brodtkorb & Rugkåsa, 2015).

I sosialt arbeid er det også et sentralt prinsipp «å starte der klienten er». Når vi interagerer med et annet menneske prøver å vi å forstå personen og sette oss inn i deres situasjon. Vår forståelse av et annet menneske påvirker hvordan vi handler i relasjon til vedkommende. Vi må forsøke å forestille oss hvordan personen tenker og føler, og hvordan de definerer situasjonen. Vi prøver å sette oss selv i den situasjonen vi tror at den andre befinner seg i, for å bedre forstå den andres opplevelse. Det er samtidig viktig å huske på at vi aldri fullt og helt kan ta den andres rolle, fordi ulike erfaringer og forskjellig historie gjør at vi forstår verden ulikt. Det er brukeren selv som er ekspert på sitt eget liv, ikke sosialarbeideren (Levin & Ellingsen, 2015, s. 117).

Modeller for å forstå krysspress

Salole (2018) tar i bruk begrepet krysspress når hun omtaler dilemmaer de krysskulturelle barna står overfor. Hun hevder at de krysskulturelle barna ofte ikke blir forstått og møtt på egne premisser, som er et resultat av at de «enkulturelle» barna setter normene. Dette fører til at de krysskulturelle enten må leve opp til eller bryte med andre forventninger og kategoriseringer. Salole viser til at de ulike forventningene fra samfunnet og opprinnelseskulturen plasserer krysskulturelle i et spenningsfelt som kan forhindre en både-og-tilværelse. Dermed er det ikke kun storsamfunnet som setter forventningene, men noen opplever også at foreldrene motarbeider deres tilhørighet ved mangel på anerkjennelse og muligheten til å delta i fellesskapet.

Salole (2020, s. 211) sier at spørsmål knyttet til identitet ofte spiller en sentral rolle i livene til krysskulturelle barn og unge, og hun oppfordrer profesjonelle til å hjelpe disse barna med identitetsarbeidet. Hun mener at kultur og flerkultur er med på å forme oss, og dermed vår opplevelse av identitet. Videre knytter hun identitet opp mot følelser, tilhørighet og erfaringer. Tilhørighet og identitet er derfor viktige momenter i krysspresset.

Synet på krysspress hos Salole (2018) dreier seg om et spenningsfelt, der motstridende forventninger går på bekostning av ungdommenes opplevelse av identitet. Dahl (2013, s. 206) har derimot en annen forståelse av krysspress. Han mener at identiteten ligger i relasjoner, og at det er mulig å være medlem av ulike identiteter. Erfaringene til Dahl tilsier at mange krysskulturelle barn klarer å bytte mellom de ulike væremåtene uten at det er problematisk. Mange vil derfor klare å balansere de ulike forventningene uten å havne i en identitetsmessig spagat.

Kulturkompetanse og kultursensitivitet

I møte med foreldre og barn fra andre kulturer vil sosialarbeideren og familien ofte ha forskjellige erfaringer, verdier, oppfatninger og forventninger. Det kan være ulike forståelser av hva problemet er, hvorfor det har oppstått, og hva som kan gjøres for å bedre situasjonen.

Glomseth (2012, s. 177) mener derfor at kulturkompetanse er viktig for å få til et godt samarbeid i tverrkulturelle møter. Dahl (2013, s. 294) sier at kulturkompetanse krever passende atferd, adekvat kunnskap og moralske holdninger. Det er hensiktsmessig med kunnskap om underliggende kulturelle referanserammer. Rammene rundt kommunikasjonen dreier seg om hvordan de involverte forstår og tolker virkeligheten (Dahl, 2013, s. 239).

Glomseth (2012, s. 178) mener at selv om kunnskap og interesse for andre levesett er bra, er det viktigste å være kultursensitiv i arbeidet. Hun ser på det som å ha innsikt i prosessene som skjer i tverrkulturelle møter, og at vår atferd er styrt av vår egen kultur. Bø (2010, s. 229) har en tilsvarende forståelse av kultursensitivitet. Hun mener det innebærer evnen til å forstå den andres logikk og perspektiv, som forutsetter en åpenhet og nysgjerrighet for andre menneskers kultur, verdiprioriteringer og holdninger. Likevel gjør ikke Bø et klart skille mellom kulturkompetanse og kultursensitivitet, da hun ser på kultursensitivitet som evne til å skape en god relasjon, til å ivareta kulturelle koder for respekt og høflighet i forhold til alder, kjønn og posisjon, og til å kommunisere på tvers av kulturelle og språklige skillelinjer.

Bø (2010, s. 229) sier at vi må være bevisst på hvordan egen bakgrunn, kultur og livsvilkår har påvirket vårt livssyn og verdiprioriteringer. Vi har tilegnet oss et verdensbilde fra våre omgivelser og omgang med andre mennesker, og vi lærer å tolke virkeligheten ut fra de referanserammene som finnes (Dahl, 2013, s. 240). I tillegg til å være bevisst over egen personlig bakgrunn, sier Bø (2010, s. 229) at man må reflektere over det implisitte verdigrunnlaget i sosialt arbeid. Refleksjon og bevissthet vil med andre ord prege evnen til å være kultursensitiv.

Kulturforståelse

Ifølge Glomseth (2012, s. 178) er et godt utgangspunkt for å utvikle kompetanse i tverrkulturelle møter, å være bevisst den kulturelle dimensjonen. De siste tiårene har det skjedd en endring i synet på kultur. Fokuset er flyttet fra å presentere løsninger og skisser over ulike kulturer og generelle trekk, over på bevissthet om at kultur aktualiseres i relasjoner med andre mennesker og har stor betydning for sosiale og kommunikative prosesser, spesielt i flerkulturelle møter.

Disse ulike måtene å forstå kultur på finner vi i «det beskrivende kulturbegrepet» og «det dynamiske kulturbegrepet». Den beskrivende forståelsen har fokus på at kultur er historisk forankret, at tradisjon er en vesentlig del av kulturen, og at det er noe vi lærer i et samfunn. Det innebærer at vi lærer oss kulturelle koder, som ligger til grunn for hva vi gjør. Den beskrivende kulturforståelsen blir også kalt essensialistisk, fordi man antar at mennesker i en kultur deler en essens basert på felles normer og verdier, og denne essensen kan beskrives (Dahl, 2013, s. 35).

I den dynamiske forståelsen legges det vekt på hvordan vi til enhver tid fortolker de situasjonene vi kommer opp i, og hvordan vi velger å handle. Mennesker deler ulike kulturelle elementer med andre mennesker og velger ut fra situasjon og posisjon hva som skal gjøres gjeldende i et konkret møte eller hendelse. Dynamisk forståelse vil med dette vektlegge at kultur er i endring, og dermed består ikke kulturer av uforanderlige homogene enheter som vi kan forklare mennesker ut fra. Det beskrivende kulturbegrepet og det dynamiske kulturbegrepet står i motsetning til hverandre, men Dahl mener at begge vil være nyttige i praksis fordi de utfyller hverandre (Dahl, 2013, s. 39).

Videre er etnosentrisme og kulturrelativisme to motsettede holdninger til kultur, som vil prege hvordan vi møter og fremstiller andre kulturer. En person med en etnosentrisk tankegang vil vurdere andre med utgangspunkt i sine egne kulturelle verdier og se alt gjennom sin kontekst. Man setter egen kultur i sentrum og vurderer den som bedre enn andre. I et kulturrelativistisk perspektiv kan ikke kulturer rangeres etter kvalitet, moral eller utviklingsnivå. Ut ifra en slik holdning er alt like bra, så lenge det er del av en kultur (Eriksen, 2001, s. 67).

Dahl (2013, s. 75) mener at i praksis bør man verken ha en ren etnosentrisk eller kulturrelativistisk holdning. Hvis man ser alt ut fra sitt eget kulturelle ståsted vil man ikke forstå at andre mennesker kan oppfatte verden på andre måter, og være uten evne til å leve seg inn i andres situasjoner. På den andre siden vil man bli ute av stand til å ta moralsk eller politisk stilling til noe hvis man kun har et kulturrelativistisk syn. Vi må ha et verdsett som ramme for vårt eget liv. I et flerkulturelt samfunn mener Dahl at man må kunne diskutere hva som er rett og galt, og at respekt for andres kultur ikke kan stå i veien for at man kan drøfte verdier, finne felles målsettinger og arbeide seg gjennom konflikter.

Makt

Sosialarbeideren må være bevisst på makten man har som representant for majoritetsbefolkningen. Ifølge Eriksen (2001, s. 70) er makten i Norge svært skjevt fordelt mellom ulike etniske grupper. Nordmenn har modellmakt, i form av at det er de som definerer den norske virkeligheten som minoriteter må forholde seg til og tilpasse seg.

Den som behersker majoritetens språk, har større makt enn den som ikke har tilstrekkelig språkkunnskap (Dahl, 2013, s. 127). Minoriteter som blir plassert inn i en kommunikasjonssituasjon der majoriteten setter premisene, kan føle at deres kunnskaper og ferdigheter ikke er verdt noe, og de må lære alt på nytt (Eriksen, 2001, s. 70).

Forskning og annet kunnskapsgrunnlag

Vi vil her gi et tematisk innblikk i forskning på feltet gjennom punktene: opplevelser av krysspress, makt, kulturkompetanse, subjekt og relasjon.

Opplevelser av krysspress

Flere undersøkelser har sett på hvordan barn og unge opplever og håndterer krysspressituasjoner. Friberg og Bjørnset (2019) finner at opplevelsen av å stå i krysspress mellom familiens utøvelse av sosial kontroll og normene som gjelder i storsamfunnet, varierer betydelig. Noen opplever det som et mildt irritasjonsmoment i hverdagen, mens andre lever med risiko for fysisk vold og/eller sosial utstøting dersom de bryter med normene i eget miljø. Hvordan ungdom opplever det å være utsatt for streng sosial kontroll, er i stor grad avhengig av deres egne holdninger og tilpasninger. Mange lever såkalte dobbeltliv, der man veksler mellom ulike forventninger og krav på ulike arenaer.

Tjønndal og Hovden (2020) og Younis (2010) har undersøkt hvordan barn og unge håndterer å stå i krysspressituasjoner. Studien til Tjønndal og Hovden tar utgangspunkt i livshistorieintervju med to unge muslimske kvinner som bokser. Jentene håndterer situasjonen med å fortsette å bokse, selv om det medfører sanksjoner fra familien. Younis intervjuet fem minoritetsjenter som ikke deltok i organiserte fritidsaktiviteter. I denne studien finner vi et annet utfall, der jentene ønsket å være lydige overfor foreldrene, og det er familiens forventninger som vinner fram. Begge undersøkelsene viser hvordan krysspressituasjoner kan håndteres ved å bryte med forventningene fra det ene miljøet.

Makt

Makt er alltid til stede i relasjonen mellom sosialarbeider og bruker. I forskningen blir det lagt vekt på at dette maktaspektet særlig er fremtredende når brukeren er del av en

minoritetsgruppe. Qureshi (2005) sier at i møte mellom majoritet og mangfold av minoriteter vil kultur innebære elementer av makt, avmakt og motmakt. Majoritetens dominerende institusjoner vil kreve anerkjennelse for sine respektive kulturelle særegenheter. Dette maktaspektet kan vi finne i Bø (2017) sin undersøkelse av sosialarbeideres forståelse av sitt arbeid med minoriteter. Hun tok i bruk fokusgruppeintervjuer og spørreskjema på 98 sosialarbeidere. Resultatene viser blant annet at sosialarbeidernes møte med innvandrere lett kunne føre til et ensidig fokus på forskjellighet, uten at sosialarbeiderens egne, implisitte holdninger ble gjort gjenstand for kritisk refleksjon.

Bø (2017) finner videre at sosialarbeiderne syntes å oppfatte «den norske væremåten» som en universell standard, og virket lite opptatt av at deres forståelse var uttrykk for en vestlig ideologi. De ga inntrykk av at de mente de representerte en universell og udiskutabel forståelse av hva som var til barnets beste. Bø oppfordrer til at oppmerksomheten må snus bort fra «dem» over på «oss». Dette finner vi igjen i Eide og Rugkåsa (2015), som oppfordrer de ansatte til en bevissthet rundt hvordan deres egen maktposisjon påvirker samhandling og kommunikasjon.

Kulturkompetanse i sosialt arbeid

I forskningen kommer det fram ulike synspunkter på betydningen av kulturkompetanse i arbeid med minoritetsgrupper. Sosialarbeiderne som deltok i studien til Bø (2017), etterspør kunnskaper om «de andre». De savner kunnskaper om minoritetsklientenes forståelsesmåter, verdiprioriteringer, familieforhold, barneoppdragelse og syn på sykdom. Bø mener at kulturkompetanse i like stor grad krever bevissthet om eget verdigrunnlag og sosialt arbeids implisitte ideologi og kulturelle føringer.

Ifølge Qureshi (2005) er kulturkompetanse og kultursensitivitet to fremgangsmåter som profesjonelle kan ta i bruk i møte med mennesker fra ulike minoritetsgrupper. Han forstår kulturkompetanse som både å tilegne seg faktakunnskap om andre kulturer, og å kunne se at andre kulturmønstre kan ha verdier som er meningsbærende. Han påpeker likevel at det er en fare for at man får stereotypier og feil oppfatning av hvordan det er å tilhøre en etnisk minoritet, dersom man kun baserer disse kunnskapene på én person.

Qureshi (2005) ser på kultursensitivitet som en metodisk framgangsmåte for å forstå «den andre» på bakgrunn av handlingsmønstre i den kontekst disse foregår. Han sier videre at kultursensitivitet dreier seg om å både stille spørsmål, og skille mellom det kulturspesifikke, det allmenne og det unike. Ved å kunne gjøre dette skillet åpner det opp for å betrakte mennesker som subjekter og ikke objekter.

Dean (2001) og Rugkåsa (2018) retter et kritisk blikk på kulturkompetansediskurser i sosialt arbeid. Rugkåsa viser til at sosiale problemer i Norden ofte forstås med utgangspunkt i kulturelle forskjeller, og advarer mot at fokuset på kulturkompetanse og kultursensitivitet kan føre til at man inntar en kulturell relativistisk tilnærming. Kulturkompetanse blir ofte et teknisk begrep som henviser til spesifikke ferdigheter, verktøy og metoder for å effektivisere arbeidet. Det eksisterer en underliggende antakelse om at det finnes en målbar kulturell kunnskap om «de andre», som kan gjøre minoriteter forståelig for majoriteten. Rugkåsa hevder at kulturkompetansediskurser er basert på essensialistisk og statisk forståelse av kultur, noe som gjør at en risikerer å betrakte andre mennesker nærmest som objekter, og ikke som personer med særskilte og individuelle utfordringer og behov.

Dean (2001) foreslår en modell basert på aksept av hverandres mangel på kompetanse i krysskulturelle sammenhenger. Ved bevissthet og mangel på kompetanse som fokus, danner det seg et nytt fokus. Da blir brukeren ekspert, og sosialarbeideren er i posisjon av å søke kunnskap og prøve å forstå.

Vi ser med dette en uenighet i hvor mye vekt det skal legges på kulturkompetanse. Rugkåsa og Dean er kritiske til kulturkompetansediskurser i sosialt arbeid. Rugkåsa mener at kulturkompetanse kan føre til å betrakte andre mennesker som objekter. Qureshi og Bø ser nytteverdien av kulturkompetanse og kultursensitivitet. Likevel er dette med forbehold om å være bevisst sin egen kultur, og å gjøre et skille mellom det kulturspesifikke og det unike i møte med andre.

Subjekt og relasjon framfor kultur

Andre studier har mindre fokus på kultur som en utfordring, og vektlegger i større grad hvordan sosialarbeiderne kan legge til rette for godt samarbeid gjennom måten de møter brukerne og danner relasjoner. Aadnesen (2012) har gjort en studie av samhandling i barnevernet mellom saksbehandlere og foreldre med minoritetsetnisk og muslimsk bakgrunn. Hun finner at måten saksbehandlere opptrer på i møte med foreldre, er av sentral betydning for hvordan relasjonen mellom foreldre og saksbehandler utvikler seg. Kultursensitivitet i kommunikasjonen er viktig for samhandlingen. Hun sier at dette handler om å møte foreldrene som subjekt ved å gi dem informasjon, tilrettelegge for språklig og innholdsmessig forståelse av informasjon, lytte til dem og konstruere en felles forståelse av situasjonen.

Fylkesnes og Netland (2013) har gjennomført en studie på hvordan foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn og deres saksbehandlere beskrev godt samarbeid. Ifølge de seks informantene var saksbehandlerens fremgangsmåter kjennetegnet av å ta foreldrenes ønsker og behov på alvor, være tilgjengelig og gi informasjon på en forståelig og åpen måte. Kulturforskjeller angående syn på barns behov, oppdragelse og omsorg ble ikke sett på som problematisk. Resultatet gir grunnlag for å foreslå at saksbehandlers framgangsmåter har betydning for hvorvidt kulturforskjeller blir et hinder i arbeidet med å tilrettelegge for likeverdige tjener for etniske minoriteter.

Oppsummering

Forskningen på feltet viser at det er betydelig variasjon i hvordan ungdom opplever å stå i en krysspressituasjon. Det kan håndteres ved å leve et såkalt dobbeltliv, der man veksler mellom ulike forventninger og krav, eller ved å bryte med forventningene på den ene arenaen. Videre kan vi si at det foreligger en diskusjon om nytteverdien av kulturkompetanse.

I forskningen vi har sett på synes det å være enighet om å ha en bevissthet rundt egen kultur, og behandle subjektet som unikt. Et annet poeng som går igjen, er at sosialarbeideren må være klar over eget verdigrunnlag og maktforholdet i relasjonen.

Metode

Innledning til metode

I vårt forskningsprosjekt ønsket vi å sette søkelys på hvordan sosialarbeidere jobber med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress. For å undersøke dette valgte vi å gjennomføre individuelle dybdeintervjuer med semistrukturert intervjuguide, se vedlegg. Informantene våre består av to minoritetsrådgivere, én programrådgiver og én miljøarbeider på ungdomsskole. Vi ønsket å få innblikk i hvordan sosialarbeidere jobber, og det var derfor hensiktsmessig å ha informanter på forskjellige arenaer, for å søke etter ulike praksiser og erfaringer.

Valg av vitenskapelig tilnærming

Vi har en hermeneutisk tilnærming til problemstillingen vår, ettersom vi tolker meningsinnholdet og ytringene som avdekkes gjennom våre informanter. Med andre ord, vi tolker det informantene sier ut fra vår forforståelse (Busch, 2013, s. 51).

Vi hadde en del tanker og forforståelser omkring krysskulturelle barn og ungdom, og utfordringer i dette arbeidet. Likevel forsøkte vi å forholde oss utforskende til temaene i intervjuene, framfor å arbeide ut fra antakelser og detaljerte forskningsspørsmål. Vi ønsket at informantenes forståelser og arbeidsmåter skulle være i fokus, og at de fikk snakke fritt rundt forskningsspørsmålene. Vi ønsket også at funnene som kom fram under intervjuene, skulle være det som fikk fokus i analysen og diskusjon. Det kan derfor sies at vi har lagt oss mot en induktiv tilnærming, hvor forskerne arbeider eksplorerende og på bakgrunn av sine data (Tjora, 2017). Vi har derfor lagt oss mot en tilnærming der vi går fra den innsamlende empirien, til å koble det opp til og utvikle mer generelle teorier (Busch, 2013, s. 51).

Valg av forskningsdesign

Ettersom vi hadde en kompleks problemstilling som vi ønsket å gå i dybden på, valgte vi et intensivt design. Med tanke på at det er mange faktorer, passet kvalitative intervju godt til vår problemstilling. Et kvalitativt design gjør det lettere å gå i dybden når man skal studere komplekse og uklare problemstillinger (Busch, 2013, s. 53). En slik fenomenologisk tilnærming var relevant for vår problemstilling, fordi det gir et mer utfyllende bilde av sosialarbeidernes forståelse av krysspress og hvordan de arbeider. Busch (2013, s. 56) viser til at fenomenologiske studier tar utgangspunkt i at individer utvikler sine kunnskaper i tett interaksjon med omgivelsene. Fenomener oppleves og tillegges mening gjennom refleksjoner og gjennom sosial interaksjon med andre. Som forskere skal vi prøve å avdekke meningen som er skapt om fenomenet som problematiseres

Datainnsamling

Vi tok i bruk halvstrukturerte intervju, som ikke styrer informantene i samme grad som ved bruk av strukturert (Brottveit, 2018, s. 92). Forskeren har også en langt friere posisjon, da man kan stille spørsmål i ulik rekkefølge og det er mulighet for å stille oppfølgingsspørsmål som ikke er planlagt på forhånd. Det vil derfor være forskjeller fra intervju til intervju. Vi tok i bruk denne metoden for å stille utdypende og oppfølgende spørsmål underveis.

Informantene er valgt ut fordi de har forutsetning for å formidle innsikt i forskningsspørsmålene (Busch, 2013, s. 57). Vi kom i kontakt med dem gjennom å sende ut e-post til ulike minoritetsrådgivere, videregående skoler, ungdomsskoler og flyktningtjenester. I e-posten oppga vi problemstilling, og etterspurte informanter med erfaring knyttet til arbeid med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress. På bakgrunn av dette forventet vi at de fire som responderte kunne gi tilfredsstillende dekning av de temaene som inngår i vår problemstilling.

Vi tok i bruk individuelle dybdeintervju. Denne metoden passet oppgaven vår fordi vi ønsket å finne ut av sosialarbeidernes subjektive holdninger, meninger og erfaringer i arbeidet med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress (Tjora, 2017, s. 114). Vi hadde også begrenset med kunnskap om temaet, som gjør at en slik kvalitativ metode sørger for at vi får den utdypingen vi ønsker. En ulempe med individuelle dybdeintervju kan være at informantene lettere kan identifiseres (Tjora, 2017).

Intervjuene ble gjennomført over Zoom, og varte mellom 30 og 50 minutter. Vi gjennomførte kun ett intervju med hver. Vi avtalte likevel mulighet for å kontakte dem under transkribering om det oppsto uklarheter. For å fokusere på samtalen og sørge for god flyt, tok vi lydopptak (Tjora, 2017, s. 166). Det var også hensiktsmessig med tanke på intervjuenes lengde. Lydopptaket skal ikke være tilgjengelig for andre og det skal slettes når prosjektet er avsluttet. En konsekvens av å ta lydopptak kan være at informantene begrenser seg (Tjora, 2017, s. 168).

Alle personidentifiserbare opplysninger vil bli slettet innen 30.6.2021.

Dataanalyse

Ettersom vi brukte lydopptak, måtte vi transkribere dette etterpå. En utfordring er at man ikke alltid vet hva som er viktigst. Det er derfor nødvendig å være detaljert når man transkriberer, og høre på hvilke ord som blir sagt og hvordan de blir sagt (Tjora, 2017, s. 173). Vi var begge til stede under hvert intervju, som kan bidra til at vi tolker transkriberingen mer riktig med tanke på konteksten det er sagt i.

Vi lastet opp lydfilene i MaxQDA og brukte transkriberingsfunksjonen for å gjennomgå filene. Deretter kodet vi deskriptivt med temaene identitet, hva som kunne vært annerledes, samarbeid, tilhørighet, hvordan de jobber/verktøy, utfordringer, syn på krysspress og hvordan de kommer i kontakt. Videre samlet vi de kodede fragmentene ved å bruke sammendragfunksjonen i MaxQDA. Vi eksporterte deretter disse sammendragene til Word. Der sammenlignet vi svarene til informantene, samtidig som vi skrev det om til mer sammenhengende tekst. Etter dette sorterte vi videre til de ulike forskningsspørsmålene

«synet på krysspress», «utfordringer» og «hvilke verktøy/hvordan de jobber». Dette omgjorde vi avslutningsvis til fire hovedfunn. Etter en omfattende reduksjonsprosess satt vi da igjen med noen få kategorier som fanget opp essensen av det vi søkte etter, og det informantene oppga som viktig (Nilssen, 2012, s. 78).

Kvalitet

Vi gikk inn i prosjektet og intervjuene med en viss grad av forforståelse. Særlig bøkene «Cross cultural kids» (Salole, 2020) og «Identitet og tilhørighet» (Salole, 2018), var sentrale pådrivere for vårt prosjekt. Likevel beskrives det praktiske arbeidet rundt dette veldig generelt i bøkene. Vi hadde derfor lite kunnskap om det utøvende arbeidet i slike situasjoner, og møtte informantene med en åpen holdning. Vi var forberedt på å justere vår forståelse underveis i prosessen (Tjora, 2017, s. 235). Dette var særlig viktig da vi hadde informanter på ulike arbeidsarenaer, som løser problematikken forskjellig.

Våre posisjoner og interesser kan ha påvirket prosjektet, med tanke på at vi begge har vært i praksis i flyktningtjenesten. Det kan ha resultert i en større forståelse for programrådgiverens erfaringer og perspektiver. Vi har likevel forsøkt å stille oss spørrende til hvordan hun forstår og arbeider med tematikken.

Kvalitativ metode kan by på utfordringer med hensyn til å overføre resultatene til andre situasjoner. På grunn av antall informanter vil overføringsverdien være begrenset (Busch, 2013, s. 53). Likevel vil vår undersøkelse si noe om sosialarbeideres oppfatning, erfaringer og refleksjoner i arbeidet med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress. Denne innsikten kan være relevant for andre sosialarbeidere som arbeider med dette temaet. Den kan ha en overføringsverdi i den grad at den kan vise variasjoner blant sosialarbeidere og innblikk i ulike måter å forstå og arbeide med problematikken på. Prosjektet kan også være med å belyse utfordringer som kan undersøkes ytterligere ved annen forskning.

I en hermeneutisk tilnærming vil intervjuer og informant påvirke hverandre (Busch, 2013, s. 51). Vi har tatt i bruk en semistrukturert intervjuguide og har kommet med flere oppfølgende

spørsmål. Disse spørsmålene springer ut av hvordan informantens svar blir tolket, og informantens svar avhenger av hvordan intervjuers spørsmål blir tolket.

Etikk

Vi har tatt flere etiske vurderinger gjennom arbeidet. Ved gjennomføring av intervju kan sensitiv informasjon komme fram. Dette har vi vært bevisste på underveis. Informantene ble orientert om at de kunne avbryte intervjuet, og at de kunne kreve at deler av eller hele intervjuet fjernes (Tjora, 2017, s. 175).

Opplysningene fra intervjuene skal ikke identifisere informantene. De fikk tilsendt en samtykkeerklæring (se vedlegg 2) hvor de kunne krysse av om de ønsket å delta i intervju med lydopptak, og om de godkjente at opplysninger om dem ble publisert på en måte som gjør at de kan bli identifisert. Noen ønsket ikke å bli identifisert. Vi har anonymisert alle våre informanter, og fått samtykke til å bruke tittelen deres. Videre vil vi omtale dem som miljøarbeider, programrådgiver, minoritetsrådgiver og minoritetsrådgiver II.

Funn

Vår problemstilling var «Hvordan arbeider sosialarbeidere med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress?», og for å finne svar på dette hadde vi tre forskningsspørsmål. I det følgende vil vi på en tematisk måte gjengi våre hovedfunn.

Ulike forståelser av krysspress

Alle informantene våre beskriver krysspress som ulike forventninger fra storsamfunnet og familie, som forårsaker press for ungdommen. Det er likevel store forskjeller på hvordan de opplever at dette presset fortoner seg. Vi finner også at informantene vektlegger alvorlighetsgraden av begrepet krysspress ulikt.

Programrådgiver tror at mange barn og unge opplever frustrasjon og fortvilelse knyttet til det å stå mellom to kulturer. «Jeg tenker da på barn og unge også som kommer til Norge. Lære seg ny kultur, kjenne på nye tradisjoner, på en måte et nytt levesett. Samtidig som du hjemmefra har noen forventninger av foreldrene og tradisjoner fra hjemlandet, religion ikke minst.» De er usikre på hva de skal forholde seg til og hva som er det beste å gjøre. Programrådgiver påpeker at ungdomstiden er vanskelig nok, men å oppleve dette presset kan gjøre den enda vanskeligere. I tillegg trekker hun fram lite nettverk som en del av problematikken.

Miljøarbeider oppfatter at krysspress viser seg på andre måter på hennes arena. Det hun legger mest merke til i sitt arbeid er at en del ungdommer med innvandrerbakgrunn får «pes» fra andre hvis de er for mye med nordmenn. «Vi vet at det er en del av de som er utenlandske som blir utestengt ifra gruppa si av enten på en måte at de henger for mye med norske eller at de prøver for hardt å være norske.»

Minoritetsrådgiver legger vekt på at krysspress er en del av det å være ungdom, men at det finnes gradsforskjeller. Det vil alltid være litt krysspress, og det kan til og med være sunt. Litt stress er bra for barn fordi det generer utvikling, men hvis det blir for mye stress blir det destruktivt. «Krysspress der konsekvensen er ekskludering fra den ene eller den andre

arenaen, det vil aldri være bra.» Hun bruker rus som eksempel på et tema som kan bidra til krysspress for mange familier og ungdommer. Hvis ungdommene tilhører en spesifikk religion, kan det hende de er ganske restriktive til rus. Det kan gjøre at de føler seg ekskludert og havner utenfor det norske klasse miljøet. «For de kan ikke sitte på fredag og planlegge hvem de skal drikke sammen med eller hvor de skal og sånt. Så de detter ut av det.» Hun trekker fram at minoritetsfamilier, spesielt de som er relativt nye i Norge, kan ha forestillinger om at den norske ungdomskulturen «på en måte bare er en nasjon av paradise hotel og russefeiring». Dette bidrar til press fra familien.

Minoritetsrådgiver II beskriver krysspress som å stå i en spagat mellom kulturen i opprinnelseslandet og storsamfunnet. Ungdommene får et press fra begge sider fordi de enten har blitt «for norske» eller er «for utlending». Ofte vil dette påvirke identiteten deres. Minoritetsrådgiver II sier at skuldrene ofte senker seg når de får satt ord på det gjennom begrepet krysskulturell. Hun forteller også at press som alle ungdommer blir utsatt for, som for eksempel sexpress, kroppspress eller drikkepress, får en tilleggsbelastning på grunn av det kulturelle aspektet. «De må skjule litt de restriksjonene de har hjemmefra og på en måte beskytte familien sin eller kulturen på en måte. Så de lever på en måte et dobbeltliv.» Hun mener at belastningen av å stå i krysspress kan føre til at ungdommene «roter seg opp i kriminalitet og andre ting».

Maktaspektet

Både programrådgiver og minoritetsrådgiverne legger fram utfordringer knyttet til redselen for å krenke. Programrådgiver sier at det er visse temaer som er vanskelig å snakke om. Hun synes religion kan være svært utfordrende, fordi hun ikke ønsker å støte noen.

Minoritetsrådgiver trekker inn maktaspektet. «Jeg må være forsiktig med hva jeg står og sier. Både i forhold til legitimitet, men også selv om jeg ikke gjør det så blir det fort en sånn jeg og dere når jeg står her og snakker om disse greiene». I hennes posisjon medfølger det et ansvar som hun må være bevisst på. «Hvis jeg skal stå og snakke om negativ sosial kontroll som hvit og forklare det som et fenomen med noe som foregår med forholdsvis mørkhuda etniske minoriteter som ikke kan språket og som ikke kan. Da tenker jeg at da er jeg mer en maktovergriper enn en reell tillitsperson eller hjelper.» Samtidig mener hun at disse tingene

må snakkes om. For eksempel sier hun om kjønnslemlestelse: «Vi vet at vi må ta det på alvor. Så du kan ikke ha på en måte fiskeleken og ikke tørre å si ordene heller da.» Hun påpeker at det er vi som majoritetssamfunn som er «den store stygge ulven», ikke disse familiene. «Vi kan jo bare gå inn i en hvilken som helst nettavis og se på kommentarfeltet der. Vi er jo ikke særlig inkluderende da.»

Minoritetsrådgiver II kommer med en litt annen vinkling på problematikken. Hun ønsker mindre «berøringsangst» fra de som jobber med ungdommene. «Jeg opplever lærere som legger seg langflate for foreldrene sine helt absurde religiøse krav. Min datter må ikke sitte ved siden av gutter i klasserommet.» «Man er så redd for å bli krenka at man godtar at andre blir krenka.» Hun mener at ved å gå med på disse kravene bidrar man til å opprettholde den vanskelige situasjonen ungdommene er i. Hun opplever at det er en overdreven respekt for kultur, og poengterer at kultur er ikke noe statisk. «Å godta at ungdom som vokser opp i Norge skal liksom være fanget av en sånn statisk kulturforståelse, det er for meg aldeles ubegripelig.»

Et annet moment som trekkes fram av minoritetsrådgiver med tanke på kultur og makt, er skjønnsvurderinger. Hun mener at vi har et ønske om å hjelpe ungdommen, men at vi ikke alltid vet hva det betyr. Eksempelvis viser hun til situasjoner der ungdommen har akseptert forventningene til arrangert ekteskap, men at det med våre briller er tvangsekteskap. Dette synes hun er utfordrende å forholde seg til.

Helhetsperspektiv

Flere av informantene har en helhetsforståelse, der de arbeider med konteksten krysspresset utspiller seg i. Programrådgiver trekker fram foreldreveiledning og fritidsaktiviteter som sentrale verktøy i arbeidet. Hun sier at for at barna skal ha det bra, så må foreldrene ha det bra. Foreldreveiledning dreier seg om at foreldrene får kunnskap og økt forståelse om hvordan det er å være både foreldre og ungdom i Norge. «Det jeg tror vi gjør mye, det er å snakke med foreldrene og i forhold til barna. Hvor viktig det er å være på skolen og være aktiv i klassen. Det å kunne møte venner på fritiden, det og ikke minst det med fritidsaktiviteter. Jeg tror

egentlig det er nøkkelen til god integrering for barn og unge». Hun mener at en vellykket integreringsprosess for familien bidrar til mindre krysspress for barna.

Miljøarbeider tar i bruk øvelser og aktiviteter for å styrke klassemiljøet. «Hvis du skaper et bra klassemiljø så øker både toleranse og forståelse og samarbeid mellom elevene. Men ja, det kan være utfordrende og, for de som har så sterke meninger så kan det være vanskelig å snu de da.» På hennes arena har de ulike grupper som vennegrupper, følelsesmestringsgrupper og LGBTQ-grupper. Her gis det informasjon, og oppfordres til samtale og aktiviteter.

Minoritetsrådgiverne har individuelle samtaler, men arbeider også forebyggende gjennom å gi informasjon og bevisstgjøre ungdom på ulike temaer. De går rundt i klassene ved skolestart for å fortelle hvem de er, og hva de kan bidra med. Begge er oppmerksomme på hvordan de omtaler temaene, for å ikke bidra til mer diskriminering og segregering. Minoritetsrådgiver gir et eksempel på hvordan hun gjør dette. «Jeg kan snakke om negativ sosial kontroll, for det er noe som kan gjelde oss alle. Når jeg snakker om negativ sosial kontroll så bruker jeg ofte meg selv som eksempel da.»

Minoritetsrådgiver sier at mye av arbeidet hennes går i å kartlegge situasjonen. Hva krysspresset dreier seg om, hva som ligger bak og om det er fare for noe mer alvorlig. «Bak det så vil det alltid ligge en eller annen konsekvens da. Og det kan jo da ofte være vold, det kan være ulike restriksjoner, det kan være ungdommer som blir etterlatt i utlandet mot sin vilje for eksempel.»

Individuelle samtaler

Miljøarbeider og minoritetsrådgiverne har individuelle samtaler med ungdom. For miljøarbeider er samtaler det viktigste verktøyet. På skolen hun jobber oppstår det grupperinger basert på hvilken kultur eller hvilket land elevene kommer fra. For å styrke tilhørigheten blant elevene forsøker hun derfor å minske forskjellene mellom de ulike religionene og gruppene. Hun prøver å hjelpe dem å forstå at likhetene blant folk er mye større enn hva som ofte er antatt. Det gjør hun ved å flytte fokuset til det de har til felles, og som er akseptert og positivt i alle religionene.

Minoritetsrådgiverne arbeider først og fremst individuelt, men kan koble på familie dersom ungdommen ønsker det. Minoritetsrådgiver II sier at mye av arbeidet hennes består av støttesamtaler der hun hjelper elevene til å finne fram til hva de ønsker for seg selv. De blir ofte fortalt hva de skal og ikke skal gjøre, men hva de ønsker for seg selv er et uutforsket terreng for mange. Ungdommene er ikke vant til å ta selvstendige valg, og vurdere konsekvenser og risiko. For å finne fram til dette bruker hun mye motiverende intervju. Hun jobber også med å bevisstgjøre ungdommene på temaer som krysspress. «De jentene som kan sitte på kontoret mitt og gråte fordi det går rykter om dem på høstsemesteret, de kan like gjerne være den som blir navngitt som ryktespreder eller utsetter andre for negativ sosial kontroll og krysspress vårsemesteret. Så de tar ikke noe oppgjør med de tankegangene.»

Diskusjon

I denne delen vil vi diskutere den innsamlede empirien opp mot det teoretiske grunnlaget. Vi vil diskutere med bakgrunn i forskningsspørsmålene: hvilket syn har sosialarbeiderne på krysspress, hvilke utfordringer møter de i arbeidet, og hvilke verktøy tar de i bruk. Det sistnevnte vil vi dele opp i to ulike diskusjonspunkter. Hvert forskningsspørsmål vil bli besvart med en delkonklusjon underveis. Disse skal lede fram til å besvare problemstillingen «Hvordan arbeider sosialarbeidere med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress?».

Hvilket syn har sosialarbeiderne på krysspress?

Funnene våre viser at informantene har ulike forståelser av krysspress. Salole (2018) viser til at de ulike forventningene fra samfunnet og opprinnelseskulturen plasserer krysskulturelle i et spenningsfelt som kan forhindre en både- og- tilværelse. Minoritetsrådgiver II omtaler krysspress som å stå i en spagat mellom kulturen i opprinnelseslandet og storsamfunnet. Hun hevder at dette vil få konsekvenser for opplevelse av identitet, da ungdom føler seg «for norske» eller «for utlending». Dette synet er i overensstemmelse med Salole, som mener at krysspress med motstridende forventninger går på bekostning av ungdommenes opplevelse av identitet. Minoritetsrådgiver II mener at krysspress vil føre til at mange lever et dobbeltliv, og at belastningen i verste fall kan føre til kriminalitet. Både minoritetsrådgiver II og programrådgiver mener at det kulturelle aspektet vil føre med seg en tilleggsbelastning utover det normale presset i ungdomstiden.

Minoritetsrådgiver vektlegger at det vil være gradsforskjeller av krysspress, og at dette er en normal del av ungdomslivet. Dahl (2013, s. 206) mener at mange av de krysskulturelle barna vil klare å balansere de ulike forventningene uten å havne i en identitetsmessig spagat. Med dette ser vi likheter mellom forståelsen til minoritetsrådgiver og Dahl, der krysspress ikke nødvendigvis fører med seg negative konsekvenser. Minoritetsrådgiver sier at litt krysspress kan føre til positiv utvikling, men at det blir destruktivt hvis konsekvensen er ekskludering fra den ene arenaen.

Dahl (2013, s. 240) sier at vi tilegner oss et verdensbilde fra omgivelser og omgang med andre, og lærer å tolke virkeligheten ut fra de referanserammene som finnes. Det vil derfor være naturlig at sosialarbeidere har ulike oppfatninger av samme tematikk. Programrådgiver skiller seg ut i måten å omtale krysspress på, da hun legger vekt på at familien må lære seg en ny kultur, nye tradisjon og nytt levesett. Barna kan oppleve at det er strid mellom de nye forventningene, og forventningene fra foreldrene og hjemlandet. Med bakgrunn i dette tolker vi at hun knytter krysspress opp mot integreringsprosessen, som er hovedmålet på arbeidsplassen hennes. Det kan tenkes at hun blir formet av sine omgivelser.

Miljøarbeiders forståelse ser også ut til å være formet av arbeidsplassen hennes. I motsetning til programrådgiver, fokuserer hun ikke på familiens forventninger. Hun ser at krysspress oppstår mellom ulike grupper og elever på skolen. De situasjonene hun legger mest merke til i arbeidet, er der ungdommer opplever sanksjoner hvis de ikke overholder forventningene fra den etniske gruppa de tilhører.

Hos minoritetsrådgiverne finner vi ikke like tydelig sammenheng mellom arbeidsplass og syn på krysspress. Bø (2010, s. 229) sier at vår bakgrunn, kultur og livsvilkår har påvirket vårt livssyn og verdiprioriteringer. Det innebærer at det er flere faktorer som vil prege sosialarbeideres syn, både personlige og faglige erfaringer. Dette kan være en mulig forklaring, samtidig som minoritetsrådgivere arbeider mer selvstendig enn programrådgivere og miljøarbeidere.

Friberg og Bjørnset (2019) viser til at opplevelsene av å stå i krysspress mellom familiens utøvelse av sosial kontroll og normene som gjelder i storsamfunnet, varierer betydelig. Dette stemmer overens med minoritetsrådgiver sin oppfatning om at det er grader av krysspress. Videre finner Friberg og Bjørnset at flere lever et dobbeltliv, der de veksler mellom ulike forventninger og krav. Minoritetsrådgiver II ser dette i arbeidet, der ungdommer skjuler visse aspekter av livet sitt for å beskytte familien eller kulturen. Andre måter å håndtere krysspress på er å enten bryte med familiens forventninger, eller bryte med normene i storsamfunnet (Tjønndal & Hovden, 2020; Younis, 2010). Informantene våre gir uttrykk for at dette er konsekvenser de arbeider for å unngå.

Delkonklusjon

Til tross for at alle er sosialarbeidere, spriker deres syn på krysspress. Vi kan tenke oss at dette innebærer både individuelle personlige ulikheter og erfaringer, men også forskjeller i brukergrupper og fokus på de ulike arbeidsarenaene. Sosialarbeiderne har ulikt syn på alvorlighetsgraden av problematikken, og opplever forskjeller i hvordan det fortoner seg på deres arena.

Hvilke utfordringer møter sosialarbeiderne i arbeidet?

Den utfordringen som informantene våre la størst vekt på er ønsket om å ikke støte noen. Programrådgiver sier at det er viktig for henne å ikke fornærme noen, og hun synes det er vanskelig å forholde seg til temaer som religion. Minoritetsrådgiver II har et annet perspektiv, da hun ønsker mindre berøringsangst fra andre som jobber med ungdommene. Hun trekker fram et eksempel der foreldre ikke ønsker at datteren skal sitte ved siden av gutter i klasserommet, og der lærere gir etter for det hun ser på som absurde religiøse krav, fordi de er redde for å krenke. Dette eksempelet viser hvordan de som jobber med flerkulturelle ungdommer står i dilemmaer der de må vurdere hvor mye hensyn de skal ta til kultur.

Bø (2010, s. 229) hevder at sosialarbeideren skal være kultursensitiv, som innebærer mottakelighet for andre menneskers kultur, verdiprioriteringer og holdninger. Aadnesen (2012) påpeker at kultursensitivitet i kommunikasjonen er viktig i samhandling med foreldre med minoritetsetnisk bakgrunn. Man skal altså ha respekt for at mennesker har andre verdier og levemåter enn en selv. Sosialarbeideren må unngå en etnosentrisk holdning, der egen kultur blir plassert i sentrum og vurdert som best (Eriksen, 2001, s. 67). Glomseth (2012, s. 178) viser til at det er viktig å være bevisst til at vår atferd er styrt av egen kultur. Minoritetsrådgiver synes å være kultursensitiv i arbeidet. Hun er bevisst sin egen kultur og posisjon, og tar hensyn til dette i møte med flerkulturell ungdom.

Sosialarbeideren skal heller ikke innta en kulturel relativistisk holdning, der man er ute av stand til å ta moralsk eller politisk stilling til noe (Dahl, 2013, s. 75). Rugkåsa (2018) og Dean (2001) stiller seg kritisk til kulturkompetansediskurser i sosialt arbeid, og Rugkåsa advarer

mot å ta i bruk en kulturrelativistisk tilnærming. Dahl (2013, s. 75) sier at vi må ha et verdisett som ramme for vårt eget liv, og at respekt for andres kultur ikke kan stå i veien for å drøfte verdier og finne felles målsettinger. Han mener det er viktig at kultur ikke blir et alibi for å ta opp konflikter. I eksempelet til minoritetsrådgiver II mener hun at lærerne som godtar foreldrenes krav bidrar til å gjøre situasjonen verre for jenta. Hvis frykten for å krenke blir så stor at man ikke tør å si ifra eller stå opp for egne meninger og verdier, kan man ende opp med at andre blir krenket i stedet. Minoritetsrådgiver er også opptatt av at vi må kunne snakke om alvorlige og vanskelige temaer.

I møte med ungdommer og foreldre fra andre kulturer må sosialarbeideren huske at nordmenn har modellmakt, fordi det er de som definerer den norske virkeligheten (Eriksen, 2001, s. 70). Vi har tilegnet oss et verdensbilde gjennom erfaringer i livet, som vi tolker virkeligheten ut ifra (Dahl, 2013, s. 240). I sosialt arbeid ligger det også et implisitt verdigrunnlag som læres gjennom utdanningen (Bø, 2010, s. 229). Bø (2017) fant i sin forskning at sosialarbeiderne manglet kritisk refleksjon rundt egne holdninger. De oppfattet «den norske væremåten» som en universell standard, uten bevissthet rundt at deres forståelse var uttrykk for en vestlig ideologi. Minoritetsrådgiver gir uttrykk for at dette er noe hun er bevisst på i arbeidet. Hun har et ansvar overfor de hun jobber med, og har et reflektert forhold til hvordan hun snakker om vanskelige temaer. Hennes forståelse er at hvis hun som etnisk norsk snakker om temaer som negativ sosial kontroll som noe som foregår blant mørkhudede etniske minoriteter, så er hun mer en maktovergriper enn en tillitsperson. Det er viktig for å henne å snakke om ting på en måte som gjør at det er gjenkjennelig for alle, ikke bare de med minoritetsbakgrunn. På denne måten vil hun unngå stigmatisering av enkelte grupper.

Minoritetsrådgiver forteller også om situasjoner der ungdommer har akseptert forventningene til arrangert ekteskap, men for nordmenn kan dette likevel oppfattes som tvangsekteskap. Det er et eksempel på hvordan bakgrunnen vår kan gi oss ulikt syn på enkelte fenomener. Dette fremkommer også hos programrådgiver, som opplever religion som et problematisk tema å snakke om. En kultursensitiv sosialarbeider vil likevel forsøke å forstå den andres perspektiv og at man kan ha ulike oppfatninger om hva som er «et godt liv».

Delkonklusjon

På bakgrunn av dette ser vi at informantene opplever utfordringer knyttet til ønsket om å ikke støte noen. De står overfor flere dilemmaer der de risikerer at andre føler seg krenket, eller der frykten for dette blir en barriere for å ta opp ulike temaer. Man kan si at de står i et spenningsfelt mellom å ta for mye eller for lite hensyn til kultur. Det blir forsøkt å være bevisst på dette og handle i tråd med en kultursensitiv tilnærming.

Hvilke verktøy tar sosialarbeiderne i bruk i arbeidet?

Informantene våre tar i bruk verktøy der det arbeides med kontekst, i tillegg til at de arbeider individuelt gjennom samtaler med ungdom. Vi har derfor valgt å dele opp denne diskusjonsbiten i to deler, der vi avslutningsvis tar for oss delkonklusjonen samlet.

Helhetsperspektiv

Som sosialarbeider er målet å forstå ethvert individ og individets situasjon kontekstuel, også kalt «personen i situasjonen». Med en slik forståelse øker en mulighetene for å forstå menneskers livssammenheng, og hvordan man kan bidra til å tilrettelegge for endring av uhensiktsmessige forhold (Levin, 2015, s. 37). Vi finner at flere av sosialarbeiderne arbeider ut ifra en kontekstforståelse, der det er fokus på familie, nærmiljø og overordnede kulturelle føringer.

Programrådgiver trekker fram blant annet fritidsaktiviteter som tiltak for barn i krysspressituasjoner, for å bidra til at de får innpass på en arena som er viktig i norsk kultur. Videre viser hun til foreldreveiledning som et viktig verktøy. Hun snakker med foreldrene om hvordan det er å være ung i Norge, og hvorfor det er viktig å være med på fritidsaktiviteter. Med dette har hun en forståelse av at å veilede foreldrene i norsk kultur og samfunn, vil resultere i mindre opplevelse av krysspress for barna. Både Fylkesnes og Netland (2013) og Aadnesen (2012) fant i sine studier at i møte med foreldre med minoritetsetnisk bakgrunn er

det viktig å gi informasjon på en forståelig og åpen måte. Kultursensitivitet er viktig i samhandlingen, og sosialarbeideren må lytte og ta foreldrenes ønsker og behov på alvor.

Slike samtaler med foreldrene der det oppfordres til at barna skal delta på fritidsaktiviteter, kan være et godt tiltak sett i lys av Salole. Hun forklarer at noen barn opplever krysspress fordi foreldrene motarbeider deres tilhørighet ved mangel på anerkjennelse og muligheten til å delta i fellesskapet (Salole, 2018). Sett i lys av Younis (2010) kan foreldreveiledning være forebyggende. Hun finner at jentene i hennes studie lot være å delta på fritidsaktiviteter på grunn av forventningene fra familie. Derfor kan denne måten å arbeide med foreldre på unngå at barn havner utenfor på viktige arenaer.

Miljøarbeider tar også i bruk verktøy for å arbeide med konteksten rundt ungdommene. Hun mener at et godt klassemiljø vil øke toleranse og samarbeid. Det er særlig to metoder hun tar i bruk for å nå dette. De har etablert ulike grupper på skolen, der det oppfordres til samtale og aktiviteter for å støtte hverandre. Det andre hun gjør er å trekke fram likheter mellom ulike kulturer og religioner blant elevene, for å fremme tilhørighet. Salole (2018) sier at tilhørighet henger tett sammen med graden av anerkjennelse. Dette er noe miljøarbeider utøver i sitt arbeid. Ved å trekke fram likheter anerkjenner hun ungdommenes perspektiver.

Minoritetsrådgiver tegner seg et bilde av kontekst, gjennom å ta i bruk kartlegging. Hva som kommer fram i kartleggingen er avgjørende for hvordan hun videre håndterer situasjonen. Ved å ta i bruk dette verktøyet, får hun oversikt over forholdene som virker inn på situasjonen. Minoritetsrådgiver ser også hvordan kulturelle føringer i samfunnet kan ha innvirkning på «personen i situasjonen». I motsetning til det Bø (2017) fant i sin studie blant sosialarbeidere, viser hun at hun er bevisst på sosialt arbeids implisitte ideologi og kulturelle føringer. Bø oppfordrer sosialarbeidere til å snu oppmerksomheten bort fra «dem» og over på «oss». Minoritetsrådgiver opplever at det er problematiske holdninger knyttet til minoriteter, og omtaler det norske samfunnet som lite inkluderende. Gjennom å snakke om krysspress som noe allment, kan hun bidra til en holdningsendring på skolen.

Individuelle samtaler

Flere av informantene påpeker at individuelle samtaler med ungdom er et sentralt verktøy i arbeidet deres. Minoritetsrådgiverne kobler ikke på familie med mindre ungdommene ønsker det. På denne måten lar de ungdommene definere situasjonen, og hva som er hensiktsmessig for dem. Dette er i tråd med prinsippet om å starte der klienten er, som handler om å prøve å sette seg inn i situasjonen til den vi møter (Levin & Ellingsen, 2015, s. 117).

Minoritetsrådgiver II har samtaler der hun hjelper elevene til å finne fram til hva de ønsker for seg selv, som ofte er et utforsket tema. I tillegg forsøker hun å bevisstgjøre dem på temaer som krysspress. Ifølge Salole (2020) er identitet og tilhørighet viktige momenter i krysspress, fordi kultur er med på å forme oss og vår opplevelse av identitet. Samtalene som minoritetsrådgiver II benytter seg av kan anses som en form for identitetsarbeid, der elevene får mulighet til å reflektere og bli bevisst over egen situasjon og hva de selv ønsker for livet sitt.

For å kunne sette seg inn i situasjonen til de flerkulturelle barna, vil det ifølge Dahl (2013, s. 239) være nyttig å ha en viss kulturkompetanse, altså kunnskap om underliggende referanserammer. Man må blant annet ha forståelse for hva krysspress er, hvordan det kan oppleves og hva det kan føre til. Alle våre informanter har erfaring og kompetanse knyttet til kultur. Minoritetsrådgiver tar likevel i bruk kartlegging i de individuelle samtalene, for å få bedre forståelse av situasjonen. Miljøarbeider kan sies å ta i bruk kunnskap om ulike kulturer og religioner, ved at hun trekker fram likheter mellom dem. Vi ser med dette at hun tar i bruk kulturkompetanse i individuelle samtaler.

Dahl (2013, s. 39) mener det er hensiktsmessig med en kombinasjon av essensialistisk og dynamisk kulturforståelse. I møte med ungdommene kan det være nyttig å vite noe om hva som er typisk for den kulturen de og familien deres kommer fra, for å prøve å forstå situasjonen deres. Samtidig må man huske på at kultur er dynamisk. Mennesker som kommer fra samme kultur vil være forskjellige, og det som er typisk for en kultur vil ikke nødvendigvis gjelde for ungdommen man møter (Qureshi, 2005). Minoritetsrådgiver II vektlegger at kultur ikke er statisk, og hevder at en slik oppfatning fører til at ungdom blir fanget i én forståelse. Hun pleier å introdusere dem for begrepet krysskulturell, slik at

ungdommene forstår at de ikke trenger å være enten norsk eller utenlandsk, men at de kan være både-og.

Delkonklusjon

Sosialarbeiderne benytter seg både av verktøy for å arbeide med konteksten, samtidig som de arbeider individuelt. Programrådgiver arbeider kontekstuellt gjennom familie og nærmiljø, og miljøarbeider jobber med klassemiljøet. Minoritetsrådgiverne kan sies å ha en forståelse av problematikken som kontekstuell, men arbeider først og fremst individuelt gjennom samtaler. Disse samtalene kan anses som en form for identitetsarbeid, der det er fokus på å finne ut hva ungdommene selv vil. Det er viktig at sosialarbeideren har en viss forståelse for underliggende referanserammer, samtidig som de er åpne og lar ungdommen definere sin egen situasjon.

Avslutning

I denne oppgaven har vi studert hvordan sosialarbeidere arbeider med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress. Det har vi gjort gjennom å ta i bruk forskningsspørsmålene hvilket syn de har på krysspress, hvilke utfordringer de møter, og hvilke verktøy de bruker i arbeidet.

Vi ser at sosialarbeidere har et sprikende syn på krysspress. De opplever forskjeller i hvordan det utspiller seg på deres arena, og betrakter alvorlighetsgraden ulikt. Videre finner vi at den største utfordringen sosialarbeiderne møter på i arbeidet, er knyttet til makt og kultur. De har et ønske om å ikke støte noen, og opplever å stå i dilemmaer der de risikerer at andre føler seg krenket. Hensynet til kultur kan føre til en barriere for å ta opp ulike temaer. Sosialarbeiderne arbeider individuelt med ungdom som opplever krysspress, samtidig som de benytter seg av verktøy for å arbeide med konteksten. De arbeider kontekstuellet gjennom familie, nærmiljø og klasse miljø. Alle kan sies å ha en helhetsforståelse av problematikken, men individuelle samtaler er det viktigste verktøyet for flere av dem. Samtalene tar sikte på å hjelpe ungdom med identitetsarbeidet, der målet er å finne ut av hva de ønsker for seg selv.

Med bakgrunn i forskningsspørsmålene ser vi at det ikke finnes et entydig svar på hvordan sosialarbeidere arbeider med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress. Det er en sammensatt problematikk, og det finnes ikke kun én måte å arbeide på. Vi finner at de jobber både individuelt og kontekstuellet med barn og unge som står i en krysspresssituasjon, i tillegg til at de arbeider forebyggende. Sosialarbeidere står i situasjoner der de må ta skjønnsbaserte vurderinger, og deres bakgrunn og forståelse vil påvirke hvordan de arbeider.

Innledningsvis i oppgaven viste vi til mangler på feltet knyttet til arbeidet med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress. Salole oppfordrer til mer kunnskap blant profesjonelle om dette temaet, og vi ønsker derfor å undersøke det nærmere. Svarene vi har funnet kan ha en relevans for andre sosialarbeidere som arbeider med flerkulturelle barn og unge. Det kan gi innsikt i ulike arbeidsmetoder, og hvordan forståelse og arena kan ha innvirkning på disse metodene. Prosjektet kan bidra til at sosialarbeiderne kan få et utenfraperspektiv og bli mer bevisst over egen praksis. Vi vil også hevde at prosjektet ikke kun har relevans for

sosialarbeidere, men kan være nyttig for andre profesjoner som arbeider tilsvarende med flerkulturelle barn og unge.

I vårt prosjekt har vi hatt én miljøarbeider, én programrådgiver og to minoritetsrådgivere. Dette medfører begrensninger, da vi kun har 1-2 representanter fra hver arbeidsarena. Det hadde derfor vært spennende å utforske temaet videre gjennom et større utvalg, og deretter undersøke om det er klare likheter innenfor de ulike arbeidsarenaene.

Litteraturliste

- Aadnesen, B. N. (2012). *"Jeg kan ikke være den afrikanske mammaen i Norge. Men de må skjønne at min bakgrunn er en del av meg" : en studie av samhandling i barnevernet mellom saksbehandlere og foreldre med minoritetsetnisk og muslimsk bakgrunn (Doktoravhandling)*. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Bø, B. P. (2010). Det flerkulturelle barnevernsarbeidet - utfordringer, erfaringer og kompetansebehov. I M. S. Kaya, A. Høgmo, & H. Fauske, *Integrasjon og mangfold: utfordringer for sosialarbeideren* (ss. 206-230). Oslo: Cappelen akademisk.
- Bø, B. P. (2017). Sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn. *Fontene forskning*, ss. 71-83.
- Brodtkorb, E., & Rugkåsa, M. (2015). Utfordringer for sosialt arbeid i dag. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe, *Sosialt arbeid: en grunnbok* (ss. 299-313). Oslo: Universitetsforlaget.
- Brottveit, G. (2018). Den kvalitative forskningsprosessen og kvalitative forskningsmetoder. I G. Brottveit, & L. Del Busso, *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder: om å arbeide forskningsrelatert* (ss. 84-109). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Busch, T. (2013). *Akademisk skriving for bachelor- og masterstudenter*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Castello, C. (2018, Juni 4). *Barnevernet tar lite hensyn til kultur*. Hentet fra utrop: <https://www.utrop.no/nyheter/nytt/33259/>
- Dahl, Ø. (2013). *Møter mellom mennesker: Innføring i interkulturell kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Dean, R. G. (2001, Desember 1). The myth of cross-cultural competence. *Families in society*, ss. 623-630.
- Eide, K., & Rugkåsa, M. (2015, Juni 17). Barnevern i et minoritetsperspektiv. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, ss. 78-79.
- Eide, S. B., & Oltedal, S. (2015). Verdiens betydning for vår forståelse og vår handling. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe, *Sosialt arbeid: en grunnbok* (ss. 80-96). Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. (2001). Identitet. I T. H. Eriksen, *Flerkulturell forståelse* (ss. 36-56). Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. (2001). Kultur, kommunikasjon og makt. I T. H. Eriksen, *Flerkulturell forståelse* (ss. 57-73). Oslo: Universitetsforlaget.

- Fellesorganisasjonen. (u.d.). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. Hentet fra fo.no:
<https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1585635696/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Flexid. (u.d.). *flexid.no*. Hentet fra MÅL FOR FLEXID: <https://flexid.no/mal-for-flexid/>
- Friberg, J. H., & Bjørnset, M. (2019). *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll*. Oslo: Fafo.
- Fylkesnes, M. K., & Netland, M. (2013, Mars 14). God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandleres og foreldres erfaringer. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, ss. 221-235.
- Glomseth, C. (2012). Tverkkulturell veiledning - på veien til jobb. I P. I. Båtnes, & S. Egden, *Flerkulturell forståelse i praksis* (ss. 169-180). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- IMDi. (2018). *Minoritetsrådgivere og integreringsrådgivere - IMDi arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse*. Hentet fra imdi.no:
<https://www.imdi.no/contentassets/da18be0394d94acdbae50bdeb5033523/tvangsekteskap-2017>
- Kunnskapsdepartementet. (2010, Juni 1). *NOU 2010:7*. Hentet fra Regjeringen.no:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2010-7/id606151/sec4>
- Levin, I. (2015). Sosialt arbeid som spenningsfelt. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe, *Sosialt arbeid: en grunnbok* (ss. 36-46). Oslo: Universitetsforlaget.
- Levin, I., & Ellingsen, I. T. (2015). Relasjoner i sosialt arbeid. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe, *Sosialt arbeid: en grunnbok* (ss. 112-124). Oslo: Universitetsforlaget.
- Nilssen, V. L. (2012). *Analyse i kvalitative studier: den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Qureshi, N. A. (2005, November 11). Profesjonell kultursensitivitet framfor faglig etnisentrisme. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, ss. 261-274.
- Rugkåsa, M. (2018, Juni 26). Etniske minoriteter og sosialt arbeid. *Tidsskriftet for velferdsforskning*, ss. 180-185.
- Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet: Om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Salole, L. (2020). *Cross cultural kids: en bok for deg som vokser opp med flere kulturer*. Oslo: Gyldendal.

- Statistisk sentralbyrå. (u.d.). *Færre barn og unge i Norge*. Hentet fra Statistisk sentralbyrå:
<https://www.ssb.no/a/barnogunge/2019/bef/>
- Schiefløe, P. M. (2019). *Mennesker og samfunn: innføring i sosiologisk forståelse*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Storsveen, A. (2020, Juli 30). *Ny studie viser at NAV har ulikt syn på jobb og religion*. Hentet fra klar tale: <https://www.klartale.no/norge/ny-studie-viser-at-nav-har-ulikt-syn-pa-jobb-og-religion-1.1750469>
- Tjønndal, A., & Hovden, J. (2020, Oktober 12). Mot alle odds: Muslimske kvinneboksers identitetsforhandlinger i et spenningsfelt mellom frihet, tilhørighet og innesperring. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, ss. 202-2016.
- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Younis, T. A. (2010, Mai 3). På lag? - Minoritetsjenter som ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, ss. 136-147.

Vedlegg 1: Intervjuguide

Problemstilling «*Hvordan arbeider sosialarbeidere med flerkulturelle barn og unge som (kan) oppleve krysspress?*» Vi går ut ifra krysspress som «problematisk krysspress».

Om intervjuobjektet:

-Hvor lenge har du jobbet på denne arbeidsplassen?

- Hvilken utdanning har du?

1. Hvordan kommer du i kontakt med barn og unge som opplever krysspress?

- Hvilke prosedyrer har dere på arbeidsplassen?

- Hvordan «fanges» disse barna opp?

2. Hvordan ser du på krysspress?

- Hvordan vil du definere det?

- Hvordan vil du si at krysspress kommer til uttrykk?

- Har du eksempler på hvordan presset fortoner seg fra det norske miljøet?

- Har du eksempler på hvordan presset fortoner seg fra andre (muslimske/ somaliske etc) miljøer?

3. Hvilke utfordringer møter du i dette arbeidet?

- Kan du gi noen eksempler på situasjoner du har stått i som har vært utfordrende?

- Utfordringer knyttet til familierelasjoner?

- Utfordringer knyttet til skolen/ «storsamfunnet»?

- Har du opplevd noen praktiske utfordringer i dette arbeidet?

- (Hvordan tar du hensyn til disse utfordringene?)

- Har du eksempler på hvordan disse utfordringene er løst/ ikke løst av den enkelte? Hvordan sosialarbeideren har bidratt?

4. Hvilke verktøy tar du i bruk i de situasjonene du skal hjelpe ungdommen?

- Har du eksempler på hva du gjør i slike situasjoner?

- Følger du klare prosedyrer i slike tilfeller?

- Er arbeidet drevet av skjønnsmessige vurderinger? (I hvilken grad må du bruke skjønn)

-Hvilke verktøy anser du som viktig for å fremme tilhørighet?

-Hvilke verktøy anser du som viktig for å støtte barn og unge med identitetsarbeidet?

5. Hva mener du skal til for å hjelpe/ støtte barn og unge som opplever krysspress?

- Er det noe du kunne tenkt var annerledes?

- Er det verktøy/ ressurser som du ikke har tilgjengelig? (eks samarbeid).

- Har du noen klare ideer om hva som kunne bidratt til å gjøre arbeidet ditt bedre?

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring

Forespørsel om deltakelse som informant i studentprosjekt

Tredje studieår gjennomfører barnevernspedagog- og sosionomstudentene ved Høgskulen i Volda et forskingsprosjekt i grupper. Prosjektet danner grunnlaget for bacheloroppgava. Målet er å utvikle kunnskap om profesjonsutøving innenfor sosialt arbeid. Høgskulen i Volda er således ansvarlig for prosjektet.

Prosjektet

Dette prosjektet skal svare på problemstillingen «Hvordan arbeider sosialarbeidere med flerkulturelle barn og unge som opplever krysspress?», og samler kunnskap fra 4 informanter. Vi retter oss til deg fordi (pga tittel og erfaring)

Prosjektet samler inn kunnskap gjennom intervju. Intervjuet vil ta om lag 30-40 minutt, og blir gjennomført på Zoom. Samtalen vil dreie seg om hvordan du utøver yrket ditt, hvilke erfaringer du har, hva du opplever som utfordrende, målsettinger med arbeidet og synet ditt på sosialt arbeid. Det eneste vi trenger å vite om deg, i tillegg til dette, er hvilken utdanning og erfaring du har. Det spør vi om i samtalen. For at vi skal slippe å huske alt du har sagt, tar vi lydopptak av det vi snakker om.

Frivillig:

Det er frivillig å delta, og du kan når som helst trekke samtykket uten å gi oss en grunn.

Dersom du trekker deg etter at intervjuet er gjennomført, vil alle opplysninger bli anonymisert. Vi baserer retten til å behandle opplysninger om deg på ditt samtykke.

Om du deltar:

Alle personopplysninger blir behandlet konfidensielt. Ingen vil få vite at det er du som har gitt oss den kunnskapen vi får, med mindre du godkjenner at vi skriver hvem du er. Om du ikke godkjenner dette, skal det ikke være mulig for utenforstående å skjønne hva du har sagt når en leser oppgaven vi skal skrive. Opptaket og koblingen mellom deg og det du sier (en såkalt «koblingsnøkkel») blir lagret i et låst arkiv. Prosjektet blir avslutta 30/6 2021. Da blir opptakene slettet, og vi sitter bare igjen med anonymisert materiale.

Dine rettigheter:

Så lenge du kan identifiseres i materialet har du rett til innsyn i det vi har registrert om deg, få disse rettet eller slettet, få utlevert kopi av opplysningene og å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av personopplysningene dine.

NSD (Norsk senter for forskningsdata AS) har på oppdrag fra Høgskulen i Volda vurdert at behandlingen av personopplysninger i prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dersom du har spørsmål, eller ønsker å gjøre deg bruk av rettighetene dine, ta kontakt med

- Student: Hannah Aslaksen på hannah.aslaksen@gmail.com eller på 91159073

Karen Angvik på kaa_97@hotmail.com eller på 46954589

- Lærer: Roar Stokken på roar.stokken@hivolda.no eller på 45240204.

- Personvernombud: Cecilie Røeggen på cecilie.roeggen@hivolda.no eller 70075073

- NSD: personverntjenester@nsd.no eller telefon: 55582117

Med beste hilsen

Roar Stokken
Lærer

Hannah Aslaksen & Karen Angvik

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [sett inn tittel], og har fått mulighet til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju med videoopptak
- å delta i intervju med lydopptak
- at opplysninger om meg blir publisert på en måte som gjør at jeg kan bli identifisert

Jeg samtykker til at opplysningene mine blir behandlet fram til prosjektet blir avslutta 30/6 2021.

Dato

Signatur

Navn med blokkbokstaver